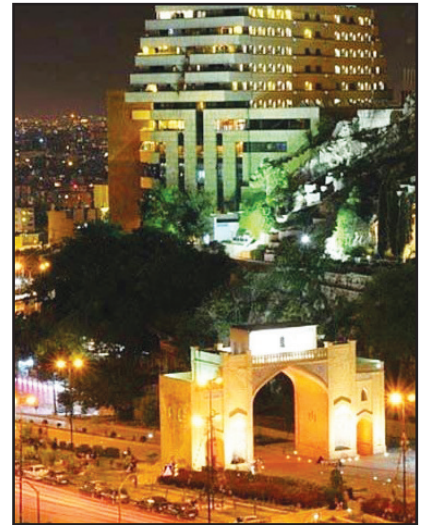

معماری برای گردشگری

سمیرا ناموراصل / پژوهشگر و ارشد معماری

گردشگری یک صنعت پردرآمد به حساب می‌آید که گزینه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، گزینه‌هایی شامل معماری، فرهنگ، آداب و رسوم، غذا، لباس، موسیقی و... هر کدام از این گزینه‌ها برای جذب هر چه بیشتر و بهتر گردشگر، چه داخلی و چه خارجی، می‌تواند بسیار مثر ثمر باشد. در اینجا سعی بر آن شده است تا بیشتر به تاثیر معماری بر گردشگری پرداخته شود.

معماری و گردشگری از دیرباز با هم ارتباط تنگاتنگی داشته‌اند، به راحتی می‌توان گفت معماری خود خالق گردشگری است، با نگاه کوتاهی به شهرهای پرگردشگر می‌توان به این نتیجه رسید که تقریباً یکی از گزینه‌های جذب هر چه بیشتر گردشگر توجه به معماری گذشته و حال آن شهر می‌باشد.

هر کشوری، هر شهری و حتی هر منطقه‌ای آداب و رسوم و فرهنگ‌های ملموس و ناملموس خاص خود را دارد، که به راحتی می‌توان با کمک گرفتن از آنها در رشد صنعت گردشگری قدم بسیار بزرگی برداشت. بناهای تاریخی، موزه‌ها، رستوران‌ها، کتابخانه‌ها، دانشگاه‌ها، هتل‌ها، فرودگاه‌ها، مراکز خرید، پارک‌ها همگی به طور مستقیم به معماری وابسته هستند. گردشگر وقتی نیت سفر به شهری را دارد، به نکات بسیاری توجه می‌کند، نکاتی مانند: آیا شهر جاذبه گردشگری دارد؟ بناهای با ارزش دیدنی آن کجاست؟ آیا هتل‌های شهر مناسب هستند؟ برای خرید سوغاتی می‌توان جای مناسبی پیدا کرد؟ برای خوردن غذا می‌توان رستوران خوبی پیدا کرد؟ و اگر گردشگر، نیتش از سفر یک گردش علمی-پژوهشی باشد به بخش‌های دیگر شهر مثل کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها نیز توجه می‌کند.

صرفاً داشتن بناهای تاریخی مانند مساجد، بازارها، حمام‌ها، آرامگاه‌ها و... گردشگر را جذب آن کشور یا شهر نمی‌کند، ما باید به معماری معاصرمان نیز توجه کنیم. هر چند که در عصر حاضر حال و هوای بناهای تاریخیمان نیز زیاد مساعد نیست اما توجه به هر دو دوره گذشته و معاصر باید در یک راستا باشند. به شکلی که به بناهای تاریخی شهر توجه شود، مرمت آنها، شناسایی آنها به سایرین، ایجاد تورهایی گردشگری مناسب و از طرفی توجه به این نکته که گردشگر برای ماندن چند روزه در یک شهر چه نیازهایی دارد، نیازهایی مانند محل اقامت، وعده‌های غذایی، خرید و... تا در رفع نیازهای آنها تلاش و کوشش کنیم و محیطی را خلق کنیم تا گردشگر در بهترین حالت امنیت و آسایش به سر برد.

شاید بد نباشد با دید دیگری به گردشگرها نیز نگاه شود، تمام گردشگران برای دیدن دیدنی‌های تاریخی به سفر نمی‌روند، گاهی تمایل به دیدن بخش معاصر شهر، یا به شکلی مدرن شهر قوی‌تر است، چه افرادی از ارد شهری که از نعمت داشتن بافت تاریخی با ارزشی برخوردار است از نعمت بخش مدرن آن نیز بهره‌مند شود، همیشه سنت و مدرنیته در تضاد با هم نیستند، گاهی در کنار هم قرار می‌گیرند تا زیبایی یکدیگر را بیشتر به نمایش بگذارند. ما معماران، باستان‌شناسان، مرمتگران باید در کنار هم و با هم پا در مسیری بگذاریم که حال معماری گذشته و معاصر کشورمان را بهتر و بهتر کنیم. حیف است ایران با داشتن سابقه تاریخی درخشان و بناهای با ارزش در سرتاسر آن از نعمت جذب گردشگر بهره کافی نبرد.

نقش باستان‌شناسی در صنعت گردشگری

ادیان گورکی / کارشناس ارشد باستان‌شناسی

به پمپی در ایتالیا، آکروپولیس در یونان، شهر سوخته، تخت جمشید و... اشاره کرد که سالیانه میزبان میلیون‌ها گردشگر خارجی و داخلی هستند که این مهم فقط به دست باستان‌شناسان میسر شده است. در این میان سهم کشور ایران از صنعت گردشگری جهان بسیار ناچیز است که یکی از دلایل آن، تقریباً بکر و جوان بودن علم باستان‌شناسی ایران در مقایسه با سایر کشورهایی است که پیشینه تاریخی کهن دارند. کشور ایران از بدو تاسیس علم باستان‌شناسی تا کنون به طور کلی نسبت به سایر کشورهای مانند مصر، عراق، یونان، چین و... که سالانه گردشگران بیشتری را به خود جذب می‌کنند، کمتر مورد کاوش‌های باستان‌شناسانه قرار گرفته است و به همین سبب پرسش‌های بسیاری در باستان‌شناسی ایران تا به امروز بی‌پاسخ مانده است.

امید است با توجه به قابلیت‌های بی‌شمار کشور ایران در زمینه میراث فرهنگی و با برنامه‌ریزی و حمایت بیشتر از باستان‌شناسان شایسته و لایق ایرانی، بتوانیم روند رو به رشدی در بین سایر کشورهای صاحب نام جهان در صنعت گردشگری، داشته باشیم و بتوانیم سهم بیشتری در جذب گردشگر و صنعت پردرآمد گردشگری ایفا کنیم. صنعتی که نقش بسیار مهمی در آینده نزدیک اقتصاد جهان بازی می‌کند.

است، دست‌ساخته‌های انسان‌هایی است که در گذشته می‌زیسته‌اند. این دست‌ساخته‌ها می‌تواند شامل معماری، ظروف سفالی، مهر، نقش برجسته و هر چیزی شود که توسط انسان‌های گذشته به‌وجود آمده است. برای به دست آوردن این یافته‌های با ارزش نیاز به کاوش‌های علمی باستان‌شناسانه‌ای است که با اهدافی مشخص و برنامه‌ریزی شده انجام شود. در نهایت، نتایج این کاوش‌ها می‌تواند به بخش‌های مختلف فرهنگی هر جامعه یاری رساند که از آن جمله می‌توان به بازسازی بخش‌های تاریک تاریخ هر منطقه جغرافیایی و یا کمک هرچه بیشتر به شناساندن جاذبه‌های گردشگری آن مناطق اشاره کرد.

یک سایت باستانی پس از کاوش قابلیت‌های بسیاری در رونق صنعت گردشگری هر منطقه دارد و می‌تواند پس از عملیات ساماندهی که شامل حفاظت و مرمت آن می‌شود تبدیل به سایت موزه تاریخی‌ای شود که تا سال‌های سال می‌توان از آن بهره‌مادی و معنوی برد. سود مادی از نظر جذب گردشگران داخلی و خارجی که به اقتصاد کشور که صاحب اثر است، کمک شایانی می‌رساند و سود معنوی از نظر شناساندن بخشی از هویت پنهان شده آن منطقه. بخشی از اشیاء به دست آمده از کاوش نیز می‌تواند در موزه‌های همان مکان و یا در سایر موزه‌های مربوطه به نمایش گذاشته شود تا مورد بازدید علاقه‌مندان قرار گیرد. از جمله سایت موزه‌های مشهور جهان می‌توان

امروزه هرگاه نام از گردشگری یک مکان می‌بریم شاید نخستین تصویری که به ذهن می‌رسد، تصویر آثار باستانی و تاریخی آن مکان باشد. آثاری از دوران پیش از تاریخ تا عصر حاضر که هر کدام به نوبه خود می‌تواند ویژگی‌های منحصر به فردی را به بیننده خود ارائه دهد. شاید به جرات بتوان گفت که آثار تاریخی، بیشترین سهم در جذب گردشگر یک منطقه را دارد. حال این آثار تاریخی می‌تواند، یک بنای باستانی، یک سایت تاریخی و یا اشیاء موزه‌ای باشند که از کاوش‌های باستان‌شناسانه به دست آمده‌اند.

در این راستا سهم باستان‌شناسی و باستان‌شناس در صنعت گردشگری جهان بسیار مهم است، زیرا تمامی آثار تاریخی مشهور دنیا توسط باستان‌شناسان شناسایی، کاوش و معرفی شده‌اند. آثاری همچون تخت‌جمشید، شهر باستانی بابل در عراق، اهرام مصر، آکروپولیس یونان و... همچنین ویتترین موزه‌های مشهور دنیا به مانند موزه لوور پاریس، موزه لندن، موزه متروپولیتن نیویورک، موزه میهو ژاپن، موزه ارمیتاژ سن‌پترزبورگ و... نیز توسط باستان‌شناسان از اشیاء با ارزشی پر شده‌اند که سالانه گردشگران را از سراسر دنیا به سوی خود می‌کشاند. بنابراین نقش باستان‌شناسی در صنعت گردشگری سهمی مهم و آشکار است که می‌تواند به پیشرفت و رونق این صنعت بیشترین کمک‌رسانی را انجام دهد. باستان‌شناسی همواره به دنبال ردیابی تاریخ در سال‌های گذشته بوده و است. اما آنچه که بیش از هر چیز برای باستان‌شناس مهم

گردشگری شهری؛ پهنه تاریخی شیراز

حمیدرضا شیبانی / پژوهشگر شهرسازی

شهرها از گذشته، یکی از جذابترین مکانها برای گردشگری بوده‌اند؛ زیرا شهرها پیشرفته‌ترین و کامل‌ترین سکونتگاه‌های انسان را تشکیل داده و در برگیرنده مراکز مهم اقتصادی، علمی، تفریحی، پزشکی و غیره بوده‌اند و علاوه بر این از جاذبه‌های طبیعی و میراث فرهنگی نیز بهره‌مند بوده و همیشه کانون جذب گردشگران هستند. آثار تاریخی هر شهر نه تنها بیانگر هویت و فرهنگ نسل‌های گذشته آن شهر است، بلکه اثرگذار و از عوامل جذب گردشگر به آن شهر نیز می‌باشد. توریسم شهری آن بخش از گذران اوقات فراغت شهروندان است که در فضای باز درون و محیط پیرامون شهر صورت می‌گیرد. و به عنوان بخشی از نیازها و فعالیت‌های فراغتی مستمر شهروندان به صورت هفتگی یا روزانه محسوب می‌شود. توریسم شهری با ارزشهای محیط طبیعی و میراث فرهنگی و تاریخی هر شهر ارتباط تنگاتنگی دارد. برای تحقق توریسم شهری می‌بایست مکانها و جاذبه‌های گردشگری درون و برون شهری و حومه‌ای به تناسب رشد شهر و همزمان با آن تسهیلات و تجهیزات گردشگری نیز به تناسب گردشگران فراهم گردد. اساسی‌ترین وجه از ویژگیهای یک شهر برای توسعه توریسم شهری، تامین امنیت و نظم حاکم بر آن جامعه است و سپس جلوه‌های دیگر گردشگری. کاهش هویت اجتماعی و فضایی در شهرها و آلودگی شدید زیست محیطی، تامین

نیازهای اجتماعی، فرهنگی و روانی، شهروندان را به سختی می‌سازد. این امر خود گسترش روحیه خرسندی، احساس تنهایی، تنش‌های روانی شهرگریزی، شهرستیزی و آسیب‌های اجتماعی را سبب می‌شود. در این میان موضوع چگونگی گذران اوقات فراغت، تامین امکانات و تسهیلات گردش و تفریح و ساماندهی فضای آن، محور اصلی برنامه‌ریزی شهری، طراحی محیط و مدیریت شهر تبدیل شده است. واجد ویژگیهای گردشگری بودن یک شهر، حاصل منافع شخصی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی است. بدین صورت که رهایی از فشار، افزایش بهداشت سلامت روانی، رشد خلاقیت و خود شکوفایی، رشد مهارت‌ها، آموزش و نیز تکامل شخصیت افراد را به عنوان منافع شخصی حاصل از گردشگری می‌توان

های تمیز آنان است که برای من جلوه می‌کند. این جهانگرد مسلمان مراکشی، شهر شیراز را شهری قدیمی و بزرگ و آباد می‌داند که در آن باغ‌های فراوان و چشمه‌های پر آب و بازارهای زیبا و خیابان‌های خوبی وجود دارد. امروزه گردشگری شهر شیراز، بازار و کیلی دارد که نگارنده با توجه به حوزه تخصصی خویش در بحث «رنگ در شهر»، این بازار را اعجاز نور و تبلور رنگ می‌داند. در بحث گردشگری، گردشگران می‌گویند بازار وکیل زیباست اما چه چیزی باعث شده است تا زیبا شود؟ یا بحث زیبایی چیست؟ این چستی‌هایی که از صنعت گردشگری به وجود می‌آید پویایی به همراه دارد که پژوهشگران و متخصصین می‌توانند آن را تجزیه و تحلیل کنند و بحث تناسب آن به میان می‌آید یا اینکه مجموعه زندگی الگویی غنی است که می‌تواند در نظام شهرسازی ما ریشه یابی شود. گردشگر در تمام دنیا با پویایی همراه است که باعث می‌شود کمی فکر کنیم به خرده فرهنگ‌های اصیل که از دل این پیاده‌راه عبور می‌کند. به نحوه گشودگی فضاها به ارتباطاتش با سایر بناها، به میدانی که روزگاری حیات یک شهر بود و مراوده‌ها، دیدارها، جشن‌ها و مراسم این شهر در آن برگزار می‌شد، میدان توپخانه‌ای که امروز اسمی از آن باقی مانده است و... گردشگری شهری بر اساس توقع و انتظارات امروزه گردشگران به عنوان عاملی برای شناخت تاریخ، فرهنگ و خاطرات جمعی، به عصری ادراکی از شهر تبدیل شده است. امروزه این صنعت نه تنها برای پر کردن اوقات فراغت، بلکه به عنوان عرصه‌ای برای شناخت هویت و تمدن شهرها مطرح شده است. پیاده‌راه‌های گردشگری پهنه تاریخی شیراز گذر از خاطرات جمعی و ریشه‌یابی خرده فرهنگ‌های شیراز قدیم است. امید که روزی در گذرگاه‌های محلات قدیم شیراز قدم برداریم و شاهد گردشگران، هنرمندان و دانشجویان و فرهیختگان باشیم که به دنبال چستی این حس ناب می‌گردند و زیر سایه چراغ دلمان، حضرت شاهچراغ (ع) گذران عمر می‌کنند.

برشمرده. از سوی دیگر تقویت وابستگی‌های خانوادگی و توسعه روابط جمعی، پرورش روحیه اجتماعی، افزایش کار و اشتغال، توسعه خدمات و تاسیسات زیربنایی، گسترش رفاه عمومی، جلوگیری از تخریب منابع طبیعی و میراث فرهنگی، جلوگیری از تصرف و اشغال در نواحی شهری، ترویج آموزش و فرهنگ زیست محیطی، تقویت همکاری‌های نهادی مدیریت شهری نیز از منافع اجتماعی، اقتصادی و محیطی توریسم شهری به شمار می‌آید. پهنه تاریخی شهر شیراز، بستر مناسبی برای گردشگری شهری است حال آنکه این پهنه تاریخی از واژه عمران، ساخت و به دلانها و چهارسوق‌ها میرسد و با طی کردن سلسه مراتب به کوچه‌ها ختم می‌شود، همانند کوچه پشت بازار. پیاده‌راه دوم آن است که در چهار باغ‌ها دیده می‌شود و پای به دامن طبیعت می‌گستراند. شیراز آن روزگار چهارباغ‌های فراوانی داشت از آبادانی و زیبایی شیراز قدیم. این بطوطه این چنین می‌نویسد که آبادانی، نظم و ترتیب موجود در شهر و زیبایی مردم شیراز و لباس